

УДК 821.161.2-312.6.09

Т. М. Нікольченко
М. В. Нікольченко

**ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У ЛІТЕРАТУРІ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ АВТОБІОГРАФІЧНОГО ТВОРУ РОМАНА ІВАНІЧУКА
«БЛАГОСЛОВИ, ДУШЕ МОЯ, ГОСПОДА...»)**

У статті аналізується автобіографічний твір видатного українського письменника Романа Іванічука «Благослови, душе моя, Господа...» під кутом зору проблеми «Письменник і державотворення», яка особливо гостро постає на зламі епох. Після падіння СРСР вона була однозначною – якою бути державі Україна. В епіцентрі літературних і політичних подій завжди знаходилися українські поети та письменники, і серед них важливе місце належить Р. Іванічуку, який був не лише митцем, а й політиком – депутатом Верховної Ради першого скликання.

Ключові слова: державотворення, література, письменник, спогади, художність.

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-21-49-56

Загальна постановка проблеми. Питання становлення народу, нації, держави завжди були й будуть злободенними в історії людства. В сучасності особливої ваги набуває процес націєтворення, державності в Україні, яка з великими труднощами виборює право бути незалежною країною.

Актуальність обраної теми для статті зумовлена потребою осмислення у літературознавстві мотивів сучасного українського державотворення, пошуків шляхів побудови нового суспільства, зафіксованих у творах письменників.

Дослідження проблеми. Спроби узагальнити ці питання вже зустрічаються. Йдеться про автореферат дис. на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій «Мотиви державотворення в письменницькій публіцистиці кін. ХХ – поч. ХХІ ст.: еволюція, поетика, прагматика» Спеціальність 27.00.04 – теорія та історія журналістики (Біловолю Ю. Є., Запоріжжя – 2010) [1]. Як зазначає дисертантка, потреба аналізу цього питання викликана «необхідністю вивчення й надання належної оцінки творчості визначних письменників-публіцистів у період зміни суспільно-політичного устрою України й набуття нею нового політичного статусу. Аналіз мотивів державотворення дозволяє представити уроки довершеності публіцистичного слова, акумульовані у творчості письменників, та, спираючись на їхній досвід, краще зрозуміти особливості політичного дискурсу незалежної України й спроектувати можливі моделі її розвитку» [1].

Своє дослідження авторка дисертації ґрунтує на творчому доробку таких знаних майстрів слова, як О. Гончар, І. Драч, П. Мовчан, Ю. Мушкетик, Б. Олійник, Д. Павличко й В. Яворівський. Їх вона вважає найбільш яскравими представниками державотворчого процесу серед митців кін. ХХ – поч. ХХІ ст., а їхню публіцистику – зразком індивідуальної майстерності, джерелом, на основі якого можна повно й усебічно дослідити процеси державотворення в Україні. «Ці особистості були не лише свідками, а й реальними учасниками державотворення нашої країни. Їхня публіцистика на зламі епох, що охопила перебудовчі процеси, розпад величезної імперії СРСР, утворення нових незалежних держав і перші десятиліття їх існування

часто була тим аналітичним і впливовим носієм інформації, що висвітлював і аналізував ці історичні події» [1].

Виклад основного матеріалу. Аналіз твору Романа Іваничука «Благослови, душе моя, Господа...» ми здійснюємо на проблемно-тематичному рівні, а саме – прослідковуємо мотиви побудови незалежної української держави. Серед письменників, які присвятили свій талант проблемам націєтворення, Р. Іваничук посідає особне місце. Це видатний письменник сучасності, автор багатьох збірок новел та оповідань, повістей, понад двадцяти історичних романів. «Об'єднують усі романи Іваничука в один цикл, в один великий роман про рідну історію не тільки сам матеріал, історія, спільні події й герої, наскрізні образи-символи, а й наскрізні ідеї, передовсім найбільш визначальна – ідея любові до рідної землі й народу як смислу існування людини» [3, с. 315–318]. Його книга спогадів «Благослови, душе моя, Господа...» побачила світ у 1993 році [4]. У передньому слові до книги сказано: «*Письменник за фахом і політик із необхідності, депутат Верховної Ради України Р. Іваничук прослідковує цього разу історію свого покоління, процес становлення його національної свідомості в умовах московсько-більшовицького поневолення, та передовсім зафіксує нинішній день – день першого року незалежності України з його парламентськими баталіями, партійною боротьбою, новітнім літературним процесом із характеристикою добре знайомих йому літературних та політичних діячів*» [4]. Також зазначено, що «*Роман Іваничук про все пише свою правду, напевне суб'єктивну, та при цьому він не шкодує і самого себе... Книга «Благослови, душе моя, Господа...» – один із перших мемуарних творів про нашу сучасність*» [4]. Цілий рік день у день письменник викладав свої враження від пережитого. У цьому своєрідному літописі сконцентрована величезна кількість спогадів про непрості події, пов'язані зі створенням незалежної України після розпаду СРСР.

Твір є взірцем мемуарної літератури. В епіцентрі мемуарів головними дієвими особами є автор твору, доба, яку він змальовує, тобто конкретний часопростір. На цю особливість мемуаристики звертали увагу чимало дослідників у цій галузі, зокрема О. Галич, О. Зарицький, І. Єгоров, М. Лейтис, Б. Мейлах, Н. Москаленко та ін. Як зазначає О. О. Стадніченко, «є нагальна потреба в необхідності розглянути функціональність категорії художнього часу в українській мемуаристиці, зокрема на прикладі мемуарів Романа Іваничука, оскільки саме час та простір можна назвати стрижнем будь-яких спогадів, бо всі події, про які йдеться у творі, відбуваються у просторі й часі. Отож з'ясувати, як переплітаються в художній тканині документального твору різночасові площини: сучасне, минуле і майбутнє і простежити роль художнього часу та простору в сутності літератури non fiction і є завданням ... дослідження. Час і простір як особливі сюжетотворчі категорії яскраво простежуються в багатьох документальних творах. У контексті досліджуваної проблеми цікавими є щоденникові записи, спогади і роздуми Р. Іваничука «Благослови, душе моя, Господа...» [6, с. 165]. Наскрізною жанровою ознакою мемуарного твору є наявність суб'єктивного осмислення подій, тому про події особистого життя героя не слід забувати, тим більше, що автор аналізованого твору був активним учасником подій, про які він пише.

Твір складається з двох частин: «Література і держава», «Держава і література». Здається, що це не просто спогади, це своєрідний погляд на проблеми – митець і влада, митець і зрада, проблема минулого і майбутнього нашого народу. І головне – місце письменника у віковичному потягу народу до здобуття власної незалежності. Отже, з погляду письменника, майстер слова не може відсторонитися від цих одвічних питань, якщо йому по-справжньому болить доля нації.

Досліджувати мемуарну («спогадову літературу») – досить нелегка справа [2]. Про твір Р. Іваничука «Благослови, душе моя, Господа...» ми можемо сказати словами самого автора в одному з виступів: «Кожен письменник має право написати щось особисте. Мемуарну літературу будуть читати завжди». Але «особисте» у цих спогадах настільки тісно переплелось з питаннями становлення письменника, з питаннями державності, з філософськими роздумами про минуле, теперішнє і майбутнє України, що твір вже виходить за межі спогадів. Радше, це твір поліфонічного звучання за глибиною і кількістю поставлених проблем, і його більш глибоке дослідження ще чекає свого часу.

Слід завважити, що літературна критика поцінувала більшість творів Р. Іваничука; про цей твір зустрічаємо вже не поодинокі згадування у контексті різних проблем, піднятих у цьому творі. Звертаємось до нього, як до непроминального явища в сучасній українській літературі саме тому, що кожне слово із цієї книги, хоч і присвячене подіям минулого, екстраполюється у сьогодення. Важливими нам видаються перші рядки цієї книги: *«Живемо в добі, коли політики або нічого не знають і не можуть передбачити майбутнє, або суть безсилі коригувати хід історії, коли закони впливають із несправедливих засад, а якщо справедливими народжуються, то не є чинні; коли церква, виборсавшись із приниження і негачії, виконує не духовну, а політичну функцію – тож на допомогу людям, які зайшли в безвихідь, а радше впали у зневіру, приходять, немов у середньовіччі, ворожбитів, відьми і упирі, а теж змодернізовані види окультних сил – екстрасенси, контактери, інопланетяни...»* [4, с. 5].

Це свідчення зболеної душі письменника лягло на папір саме 05 вересня 1991 року, на початку першого дня вільної України після проголошення Верховною Радою УРСР Акта Незалежності України. Не зважаючи на тяжкі роздуми про те, що Україна з певних причин *«опинилася в національному середньовіччі»* [4, с. 6], письменник висловлює оптимізм із того, що Україна буде по-справжньому незалежною державою. Цю впевненість він ґрунтує на тому, що його життя *«пройшло через спробу творення української державності в 1917–1921 роках, вигартувалось у трагедії сорокових років і займає певне місце в нинішній боротьбі за незалежність України»* [4, с. 5–6]. Отже, письменник повинен присвятити свій талант розбудові незалежної України. Ця думка проходить наскрізно через увесь твір «Благослови, душе моя, Господа...».

Розповідаючи про своє дитинство, про становлення як письменника і громадянина, Р. Іваничук звертається до пам'яті Т. Шевченка, І. Франка, М. Грушевського, переплітаючи роздуми про їхню діяльність замальовками про прекрасне – природу рідного краю. Для автора поняття незалежності України і його «малої батьківщини» неподільні. Автор формулює найстрашніше поняття для людини – це *неволя*. Саме боротьба з цим явищем для письменника звучить у роздумах, коли він згадує про своїх побратимів по перу Б. Олійника, Ю. Мушкетика, С. Хмару, Б. Гориня, І. Драча, Григора Тютюнника, І. Плюща, Д. Павличка і про тих багатьох людей, які надихали його на життєвому шляху, слугували прикладом і не тільки... Це був і батько, і мати, і брат Євген, і університетські наставники – і професор Михайло Возняк, і професор Михайло Рудницький, і професор Юрій Мушак, *«який знав усі мертві мови світу...»* [4, с. 10], і Тарас Франко. Не оминає письменник і того явища, що поруч із високою професурою в освіті *«до керма пхалися озброєні єдиновірним лєнінським вченням неучи і пройдисвіти»* [4, с. 53].

Свої спогади автор презентує невід'ємно від розвитку української літератури. Починаючи з 10-го розділу книги, автор наголошує, що українська література

пройшла складний шлях свого становлення. Важко не погодитись із письменником у його твердженні, що *«український народ ... мусив витворити для свого порятунку новий політичний інститут, у якому б едукцію здобували не регіментарі, що із озброєним до зубів військом відвойовують народіві незалежність, а мислителів, які йдуть на приступ ворожої фортеці з натужною мислю»* [4, с. 73–74]. За словами письменника, українська література, як ніяка література світу, стала національно заангажованою, бо їй відводилася роль «будителя нації». Слушною вважаємо думку автора, що *«без політизації літератури ми б не вижили як нація, давно б уже втратили не тільки мистецтво, а й елементарні національні ознаки»* [4, с. 75].

Серед тих письменників, які виборювали незалежність України у першому українському парламенті, був Роман Іваничук (1990–1994). Та він, як митець, застерігає молоде покоління літературних побратимів: політизація літератури закінчиться, коли буде побудоване по-справжньому демократичне суспільство. Тому слід рухатися вперед – від політизованої літератури до чистого і незалежного мистецтва. І цю думку автор проносить через усі роздуми, викладені у розділі «Література і держава». Тут і аналіз перших паростків українського модернізму: поетична творчість Ігоря Калинця, Віктора Неборака, Івана Малковича, Василя Герасим'юка, Ігоря Римарука, прозові твори Юрія Андруховича, Євгена Пашковського, Галини Пагутяк, Ярослава Павлюка, і спроба проаналізувати інші явища тогочасної української літератури. Становлення літературної молоді – Григора Тютюнника, Івана Драча, Ніни Бічуї, Володимира Яворівського, Василя Симоненка, Василя Стуса і багатьох інших майбутніх майстрів слова відбувалося на очах Р. Іваничука. Велику увагу автор приділяє ролі письменників та культурних діячів, які в умовах незалежної держави виборювали її справжню незалежність від закостенілого партійно-державного апарату, що суцільно складався з чиновників колишньої партійної номенклатури.

Через усю цю книгу спогадів проходить наскрізна лінія – діяльність творчої інтелігенції, у якій відбулося справжнє прозріння; молода творча молодь вже не може мовчати в ситуації, коли на кону стоїть майбутнє молоді держави – України. Автор згадує про арешти й переслідування Михайла і Богдана Горинів, Михайла Косіва, Теодосія Старака, Івана Геля, Мирослави Зваричевської, Ганни Садовської, Михайла Осадчого, Михайла Масютка, Вячеслава Чорновола, Стефанії Шабатури, Івана Світличного, Євгена Сверстюка, Івана Дзюби, Ірини Калинець, Василя Симоненка, Василя Стуса та багатьох інших, кого було заарештовано після «хрущовської відлиги» під час подальшого реваншистського брежнєвського «похолодання».

Останній розділ першої частини спогадів автор дописував 9 березня 1992 року [4, с. 138] – у день святкування 178-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка. Ця річниця наштовхнула письменника на роздуми: *«Десять українських письменників було нагороджено Державною премією України ім. Т. Шевченка – найвищою для українця нагородою»* [4, с. 138]. Символічно Іваничук зазначає, що *«у списку нагороджених письменників – чотири колишні в'язні: два сталінські – Борис Антоненко-Давидович та Іван Багряний і два брежнєвські – Ігор Калинець і Тарас Мельничук. Два помертно, два – при житті»* [4, с. 138]. І далі – роздуми про те, що знані люди стояли на чолі походу від літератури до держави. *«А завтра переймуть у них естафету молодші митці – а може, уже й перейняли – ті, котрі підуть підпоручниками молоді української держави до новоякісного мистецтва...»* [4, с. 139]. Автор наголошує, що для нації, особливо тієї, де письменники та вчені завжди були провидцями, освічених талановитих людей ніколи не буде забагато: *«Якраз цим ... відрізняємося від інших народів*

як психоетнічний тип, вихований не солдафонською грубістю, а високими гуманістичними ідеями» [4, с. 139].

Аналізуючи літературне і державне життя тих років, письменник простежує і свій складний непростий шлях змушніння, своє становлення як письменника, і ту велику відповідальність, яку повинен відчувати кожен митець, якщо він по-справжньому вболіває за долю свого народу. Він вже дійшов до тієї межі, коли переборов страх перед партійною номенклатурою, що забороняла не лише писати історичні, аналітичні твори, а й читати їх. Ось як він про це пише, згадуючи арешти української інтелігенції у січні 1972 року: «...З рук у руки передавалася праця Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», яка відкрила українському народові очі на смертельну небезпеку національного зникнення, і кожен з нас думає: якщо Іван (Дзюба) не боявся її написати, то чи зможу я боятися читати? Читали потаємно «Раковий корпус» О. Солжениціна, неопубліковані поезії і щоденник Василя Симоненка, ходила по руках праця історика М. Брайчевського «Возз'єднання чи приєднання?», «Український вісник» В. Чорновола ... Україна нарешті мусила заявити світові, що вона прокинулася, і на першу лінію боротьби вийшла інтелігенція» [4, с. 140].

Друга частина книги має назву «Держава і література». Письменник зазначає, що має надію на те, що література, виконавши свою функцію державотворення, нарешті стане по-справжньому незалежною від держави і буде знаходитися відносно неї у справжній опозиції. Повинне відбутися «поступове відчуження літератури від уже створеної держави, і створять згодом самодостатню літературу, що стане дзеркалом, в якому дозиратимуть сусідні народи ступеня нашої державної цивілізації» [4, с. 141].

Як стверджує автор, це є надзвичайно складним і незвичним для нього самого. Але до мистецької незалежності слід звикати. Письменник наголошує, що стан справ у літературі потребує змін. Він зазначає, що «протягом віків українські письменники чітко розділювалися на три підневільні табори: табір апологетів панівної системи, щедро оплачуваних сюзереном; табір конформістів (я їх називаю «валенродами»), які теж перебували на утриманні держави й мусили їй за це відплачувати лояльністю, а за непослух були карані передусім матеріально, – і найменшчисельніший табір нонконформістів, бунтарів, котрі відкидали будь-які зобов'язання супроти сюзерена, відкрито виступали проти нього, за що були гнані, голодні й ув'язнювані» [4, с. 142].

На цю особливість політичної тактики письменників звернув увагу В. Підпригора у статті «Польська тематика в циклі історичних романів «Меч і мисль» Романа Іваничука» [5]. Слід зазначити, що Р. Іваничук не б'є себе в груди, зображаючи безкомпромісного борця із системою, а свідчить, що він знайшов для себе місце в «лівому крилі другого, конформістського табору» [4, с. 142.]. Саме у цьому крилі літератури формується нове явище – «шістдесятництво».

Спогади письменника рясніють і глибоким аналізом літературного процесу в Україні. Україна не мала своєї держави, а за кордоном європейськими мовами перекладалися твори про «зореносну радянську дійсність» Вадима Собка, Василя Козаченка, Олександра Левади, Олександра Корнійчука, Василя Большака, Юрія Збанацького та інших «апологетів панівної системи», які в інших країнах ніякого розголосу не мали. Саме це, як зазначає письменник, призвело до того, що читачі зневірилися, що з-під пера «залажаних у 30-х роках нечуваною в історії людства машиною червоного терору письменників типу Миколи Бажана, Андрія Головка, Юрія Яновського, Максима Рильського, Павла Тичини, Володимира Сосюри» [4, с. 143] та багатьох інших вийде «здорове зерно» справжньої літератури. Письменник

змальовує титанічні пошуки виходу з кризи, у якій опинилася українська література. *«Шістдесятники» писали багато, часто навіть лише «для шухляди». Дехто (автор зараховує до них і себе) «відкупувалися здебільшого політичною мовчанкою» [4, с. 144]. Адже в цей час «не славословити більшовизм і не відрікатися привселюдно від національних святощів – для цього теж потрібна була мужність» [4, с. 144].*

Після двох років своєї діяльності в українському парламенті письменник роздумує: чим він прислужився Україні в цей непростий час? А далі йдуть слова, про які повинен пам'ятати кожен літератор: *«Я – жрець літератури й культури, і нічого, крім літературно-культурницької праці, не вмію. Політика – не моя справа. Та коли і література, і мова, і національна культура стали політичними категоріями, то не личило мені стояти осторонь від політики...» [4, с. 150].*

Аналізуючи неочіненний внесок у розбудову України депутатів-письменників першого скликання Верховної Ради, їхню бурхливу діяльність у цей час, Р. Іваничук наголошує на тому, що депутатська діяльність, при всій її необхідності, не є головною роботою письменника. Як завважує автор, *«без високовартісної національної літератури і культури ми залишимося, може, й багатою, та нікому не цікавою країною на європейських кресах» [4, с. 156].*

Продовжуючи працювати в парламенті, письменник писав «Орду», *«в якій як тільки вмів, узагальнив політичний досвід нашої нації з його вадами й достоїнствами на матеріалі історичної й нинішньої боротьби за незалежність...» [4, с. 157].* Автор наголошує на тому, що в умовах «молодого державотворення» є велика потреба повернення до духовних начал нашого народу, створення «мудрої літератури», яку повинні давати колеги-письменники.

Оглядаючи стан справ у ставленні держави до письменників цього часу, автор згадує багато фактів, розповідей як про життя *«літературного цеху»*, так і про жахливий терор, який влаштувала влада 1973 року, коли останні цифри *«в народі читалися навспак – 37» [4, с. 172].* Неперевершеного майстра перекладу Миколу Лукаша, який знав двадцять чотири мови, *«виключили зі Спільки письменників і заборонили друкуватися після того, як він прийшов у ЦК КПУ і сказав: «Посадіть мене замість Дзюби – він хворий» [4, с. 175].*

У творі письменника порушені теми подвійної моралі, відступництва і зради, лжепатріотизму, «вождизму», безжального зросійщення України, боротьби за збереження української мови в Україні, сподівання на те, що *«до державного керма прийдуть молоді політики і замінять тих, які своє життя чесно відробили, вичерпалися, а деякі і шкодять, вбачаючи в Україні себе самих і вимагають за свої колишні страждання беззастережної уваги і посад» [4, с. 245].*

Дискутуючи з Лесінгом та І. Франком, Р. Іваничук майже погоджується з ними, що *«у нас нема літератури» [4, с. 260].* Та письменник має на увазі літературу майбутнього. На сторінках твору спостерігаємо продовження літературної дискусії в Україні, яка відбувалася на початку шістдесятих, сімдесятих років про традиції і новаторство в сучасній літературі, про те, яка ж література потрібна у справжній демократичній країні. Головне – твори мають бути якісними. Заслужують на увагу роздуми письменника про елітарне мистецтво, яке обов'язково повинне *«народитися в нашій державі»*, про те, що письменник повинен бути незалежним у державі, *«зате й держава не буде йому нічим зобов'язана» [4, с. 264].*

Висновки. Аналізуючи твір Р. Іваничука «Благослови, душе моя, Господа...», пересвідчуємося, що автор вважає головним завданням письменства побудову нової, демократичної України. Осторонь цього процесу не повинен стояти ні один майстер

слова. Ця думка є лейтмотивом твору, але висловлена не мовою «агітки», а високохудожнім стилем, у якому простежується палка душа патріота, зболена роками бездержавності та безправ'я українського народу. Друга частина книги «Держава і література» рясніє роздумами письменника про роль і місце літератури в суспільстві, про її високохудожність, про низьку художню вартість деяких творів сучасних письменників. Як в аналізованому творі, так і у своїх численних виступах письменник наголошував, що література – це храм. І в цьому храмі не повинно бути місця ремісникам від літератури, які несуть у духовне життя бруд, зневагу до людини, до її майбутнього. Проблеми, порушені письменником у творі, повинні бути використані у подальшому дослідженні творчості видатного українського митця. На часі – художньо-естетичний аналіз твору. При цьому не забуваймо, що сам автор сказав про нього: «... твір, який пишу нині, є політичним, а література в той час була важливим елементом державотворчої політики – і мої твори теж» [4, с. 202].

Список використаної літератури

1. Біловол Ю. Є. Мотиви державотворення в письменницькій публіцистиці кін. ХХ – поч. ХХІ ст. : еволюція, поетика, прагматика : автореф. дис. ... канд. соц. комунікацій : спец. 27.00.04 / Юлія Євгенівна Біловол ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 22 с. ; Bilovol Yu. Ye. Motyvy derzhavotvorennia v pysmennytskii publitsystytsi kin. XX – poch. XXI st. : evoliutsiia, poetyka, prahmatyka : avtoref. dys. ... kand. sots. komunikatsii : spets. 27.00.04 / Yuliia Yevheniivna Bilovol ; Klasych. pryvat. un-t. – Zaporizhzhia, 2010. – 22 s.

2. Бровко О. Українська спогадова література ХХ століття : еволюція, поетика, жанри [Електронний ресурс] / О. Бровко // Синопис : текст, контекст, медіа. – 2014. – № 4. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2014_4_7 ; Brovko O. Ukrainska spohadova literatura XX stolittia : evoliutsiia, poetyka, zhanry [Elektronnyi resurs] / O. Brovko // Synopsys : tekst, kontekst, media. – 2014. – № 4. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/stkm_2014_4_7

3. Історія української літератури ХХ століття. У 2-х кн. Кн. 2 : Друга половина ХХ ст. : підручник / за ред. В. Г. Дончика. – Київ : Либідь, 1998. – 456 с. ; Istoriiia ukrainskoi literatury XX stolittia. U 2-kh kn. Kn. 2 : Druha polovyna XX st. : pidruchnyk / za red. V. H. Donchuka. – Kyiv : Lybid, 1998. – 456 s.

4. Іваничук Р. І. Благослови, душе моя, Господа... : Щоденникові записи, спогади, роздуми / Р. І. Іваничук. – Львів : Просвіта, 1993. – 271 с. ; Ivanychuk R. I. Blahoslovy, dushe moia, Hospoda... : Shchodennykovyi zapysy, spohady, rozdumy / R. I. Ivanychuk. – Lviv : Prosvita, 1993. – 271 s.

5. Підпригора В. Польська тематика в циклі історичних романів «Меч і мисль» Романа Іваничука [Електронний ресурс] / В. Підпригора // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Філологічні науки (літературознавство). – 2011. – Вип. 4.8. – Режим доступу : <http://litzbirnyk.com.ua/wp-content/uploads/2013/11/17.4.8.pdf> ; Pidopryhora V. Polska tematyka v tsykli istorychnykh romaniv «Mech i mysl» Romana Ivanychuka [Elektronnyi resurs] / V. Pidopryhora // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Seriiia : Filolohichni nauky (literaturoznavstvo). – 2011. – Vyp. 4.8. – Rezhym dostupu : <http://litzbirnyk.com.ua/wp-content/uploads/2013/11/17.4.8.pdf>

6. Стадніченко О. О. Категорія часу в мемуарах Романа Іваничука «Благослови, душе моя, Господа...» / О. О. Стадніченко // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки. – 2016. – Вип. 9. – С. 164–171;

Stadnichenko O. O. Katehoriia chasu v memuarakh Romana Ivanychuka «Blahoslovy, dushe moia, Hospoda...» / O. O. Stadnichenko // Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Ser. : Filolohichni nauky. – 2016. – Vyp. 9. – S. 164–171.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2019.

T. Nikolchenko

M. Nikolchenko

**HIGHLIGHT OF THE STATE FORMATION PROBLEM IN LITERATURE
(BASED ON THE AUTOBIOGRAPHICAL WORK BY ROMAN IVANYCHUK
«BLESS THE LORD...»)**

The article tackles a vital problem of nowadays. The topicality of the title selected is determined by insufficient literary research of the motive of Ukrainian state formation highlighted in the writers' works. A special role among the writers who raised the issues of state formation is played by R. Ivanychuk. This is a prominent writer of nowadays, the author of many collections of stories and short stories as well as the author of more than twenty historical novels. All the novels by Ivanychuk are united into one cycle and are based on the same material, the common historical events and characters as well as symbols and cross-cutting themes and ideas. The most significant of those ideas is the one of love for the homeland and for the nation as the sense of human existence. His book «Bless the Lord...» was published in 1993. In the foreword MP of Ukraine R. Ivanychuk as a writer and politician traces the history of his generation and the formation of its national consciousness after proclaiming the independence of Ukraine. The author shows how through parliamentary battles and party wars the brand new literary process emerged with a focus on literary and political leaders he knew well enough. This peculiar chronicle is based on a great number of memories of the difficult events associated with the creation of independent Ukraine after the collapse of the empire – the USSR. The author presents his memories as an integral part of the Ukrainian literature. From a writer's point of view, a master of words cannot get rid of these age-old questions if he is truly hurt by the fate of the nation.

The work is composed of two parts: «Literature and state» and «State and literature». This is a peculiar view of the problem – an artist and the power, the problem of the past and the future of our nation. In the writer's view, the master of the word cannot evade from these everlasting questions if he or she really cares for the nation's fate. Focusing on the high purpose of the writer, R. Ivanychuk in the second part of his memoirs mentions the difficult relationship between the writers and the authorities. This work evidences the main assignment of writing – building a new democratic Ukraine. Both in the analyzed work and in his numerous speeches, the writer emphasized that literature is a temple. And in this temple there should be no place for artisans from literature, who carry dirt into the spiritual life, disdain for man, for his future. The second part of the book abounds in the writer's speculations about the role of literature in society and in requirements as per its high artistry level. The writer thinks that literature is a temple that cannot give any room for bunglers from literature who bring garbage to their works as well as disrespect for the human being and for his / her future.

Key words: state formation, literature, writer, memories, artistry.